

*Пуленко І. А.,**доцент кафедри іноземних мов**Військової академії**Сазикіна Т. П.,**доцент кафедри професійної англійської мови**Одеського національного морського університету*

РОЗРІЗНЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ СТАТЕЙ)

Анотація. У статті досліджуються характерні ознаки визначення та розмежування функціональних стилів в англомовних текстах політичного спрямування. Розрізняються функціональні стилі мови та мовлення. Виявлено розмивання та змішування лексики різних функціональних стилів через зростання емоційності дискурсу з метою посилення функції впливу.

Ключові слова: акт комунікації, англійська мова, прагматика, політичний дискурс, публіцистичний стиль, функціональні стилі.

Постановка проблеми. Загально визнаним є той факт, що головну роль серед усіх мовних засобів, які оформлюють висловлювання, належить лексиці. Відповідно, лексика являє собою найбільш досліджену царину філологічних знань. Протягом останніх десятиріч головна увага концентрується на вивченні мовлення, лексичних проявів відтворення емоцій та оцінювання у дискурсі. Наприклад, дослідники публіцистичного стилю зазначають: «Сучасний медійний дискурс характеризується експресивністю та наданням оцінки, підкресленою адресованістю та підсилюванням особистого початку» [1, с. 284].

Наше дослідження проведено щодо природи функціональних стилів англійської мови, їх стабільності, з одного боку, та, водночас, їх динамічного розвитку. У лінгвістичних колах проводяться дискусії щодо місця функціональних стилів, віднесення цих категорій до стилістики мови або стилістики мовлення, тобто стосовно співвідношення стилістичних явищ у системі мови зі стилістичними явищами в мовних реаліях (дискурсі).

Об'єктом дослідження виступають функціональні стилі у публіцистичному політичному англомовному дискурсі, предметом дослідження – політичні тексти сучасних англомовних журналістів.

Метою статті є виявлення та розрізнення різних функціональних стилів у політичному англомовному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвісти дискусують щодо місця функціональних стилів у системі мови, їх приналежності стилістиці мови чи стилістиці мовлення, тобто щодо співвідношення стилістичних явищ у системі мови стосовно стилістичних явищ у їх мовленнєвих реалізаціях (дискурсі). Окремо розглядаються питання стилістичної диференціації мовних засобів як одиниць системи мови та їх реалізації у дискурсах, що належать до певних сфер діяльності. Одні дослідники (І.В. Арнольд, В.В. Виноградов, О.Б. Сиротинина) вважають, що функціональні стилі належать до стилістики мови, оскільки мова демонструє функціонально-стильову диференціацію та зумовленість цих стилів характером їх викори-

стання у певних сферах комунікації. Інші філологи (К.А. Долінін, Н.П. Потоцька) відносять вивчення функціональних стилів до стилістики мовлення, обґрунтовуючи свій погляд тим, що кожен функціональний стиль відображає норми мовної поведінки у певних ситуаціях.

З одного боку, маємо на увазі, що функціональні стилі – це стійкі лінгвістичні формування. Вони більш універсальні, ніж стилі мовлення, тому вони стосуються функціонального аспекту використання мови, що й витікає з їх визначення – функціональні стилі мови. З іншого боку, саме термін «функціональний» свідчить про те, що ці мовні одиниці пов'язані з функціонуванням у процесі мовленнєвої діяльності. Кожен із функціональних стилів мови реалізується у мовленнєвих стилях (художньому, публіцистичному, науковому та ін.). У цьому сенсі функціональні стилі – це відображення мовлення [5, с. 76], тому їх можна називати мовленнєвими. Така точка зору на функціональні стилі багатьох лінгвістів була зроблена в працях зі стилістики академіка В.В. Виноградова. З.І. Хованська погоджується з В.В. Виноградовим щодо належності стилістики мови та стилістики мовлення до окремих самостійних розділів стилістики та вважає, що за відсутності жорсткого розмежування цих двох категорій терміни «стиль мови» та «стиль мовлення» можуть вживатись без диференціації [3, с. 20; 7, с. 189].

Виклад основного матеріалу. Мова як соціальне явище виконує різні функції, пов'язані з різними сферами людської діяльності. Тому найважливіші соціальні функції мови – це комунікація, повідомлення та вплив (керування). Задля реалізації цих функцій виникли та сформувались окремі лексико-фразеологічні та частково синтаксичні засоби, які використовуються виключно або переважно у певному різновиді мовлення – функціональних стилях мови. Виділяються такі стилі: розмовний (функція комунікації), науковий та офіційно-діловий (функція повідомлення), публіцистичний (медіа) та літературно-художній (функція впливу). Ці стилі можна розділити на більш специфічні, вони часто перемішуються. Як вказував академік В.В. Виноградов, термін «функціональний» може вказувати на зв'язок стилів із різними функціями мови чи певними різновидами комунікативної функції та на функціональне розділення сфер вживання цих стилів [3, с. 7].

Як визначили дослідники, стилі виникли на немовній (екстралінгвістичній) основі, тісно пов'язані з цілями та завданнями мовлення, розрізняються внутрішньомовними ознаками, а саме: відбору, поєднання та організації засобів загальнонаціональної мови [8, с. 47; 9, с. 255–256].

Ми вважаємо за доцільне розглядати стилістику мови та стилістику мовлення в нерозривній єдності. Стиль мови та стиль мовлення становлять діалектичну єдність, а також діалектично протилежні об'єкти, що складаються з «матеріальної структури та правил використання цієї структури» [10, с. 11], що реалізуються у дискурсі з певною ціллю. Водночас одиниці мови пов'язані з її функціонуванням у процесі мовлення. Кожен із мовних стилів реалізується в мовленнєвих стилях.

Мова людини завжди інформативна, однак у процесі спілкування ми не просто називаємо предмети та явища світу, що нас оточує, але й оцінюємо їх, виражаємо власні емоції, почуття, волю, намагаємось впливати на адресата потрібним нам чином. Одним із джерел, де мова проявляється емоційно та експресивно, є публічні вислови та політичні тексти. Це пояснюється прагматичною функцією мови [9, с. 255; 11, с. 192]. Система функціональних стилів характеризується комплексом типових ознак. Функціональні стилі мови переходять до мовлення та реалізуються в конкретних мовних дискурсах, перетворюючись на мовленнєві стилі. Сукупність таких «мікросистем» визначає характерні риси використання мови у різних сферах комунікації, які зумовлені видами людської діяльності.

Відомо, що основною функцією публіцистичного стилю є функція впливу, а метою експресивного висловлювання – збільшення сили впливу висловленого, тому наявність експресивної функції у політичних текстах, які виступають жанровим різновидом публіцистичного стилю, видається нам обов'язковою.

Вивчення експресивності на лексичному рівні – тема окремого поглибленого дослідження. Ми ж коротко зупинимось на вираженні експресивності у публіцистичному стилі на граматичному рівні. Під експресивністю на синтаксичному рівні розуміємо об'єктивно наявну властивість мовних засобів, яка спрямована на збільшення прагматичного потенціалу висловлювання, що полягає у здатності інтенсивно впливати на сприйняття адресата, сприяючи активізації його уваги і викликаючи в нього певну пізнавальну й емоційну реакцію. Різноманітність мовних засобів вираження експресивності невичерпна. Але функція впливу у публіцистиці реалізується в основному за рахунок синтаксичних експресивних засобів. Серед них ми особливо виділяємо порядок слів і синтаксичний паралелізм, на тлі якого виступають градація й антитеза, що належать до прийомів ораторського мистецтва, засобів риторики [12, с. 184].

Це твердження гарно проілюстровано дослідженням О.А. Петрової, яка дослідила лексику публіцистичних текстів англійських міст на матеріалі газетних статей Великої Британії та США. Вона виділила слова розмовної лексики та поділила їх на такі групи: сленг, неформальні слова, табу, образливі та принизливі слова тощо [13].

Висновки. Функціональний стиль – це стиль функціонального аспекту мови, де ми розглядаємо мову та мовлення як єдність. Це водночас можливість реалізувати мовну систему при певних соціальних умовах та в певних комунікативних ситуаціях. Всередині єдиної системи – структури мови – виділено систему функціональних стилів, які мають типові ознаки, а саме: стандартний набір лексичних засобів, притаманний цьому стилю, а також при переході до шару мовлення, у дискурсі, характерні лексичні та граматичні засоби з метою реалізації функцій впливу та комунікації.

Аналіз фактичного матеріалу дає змогу дійти висновку, що немає чистих функціональних стилів. Їх ознаки та умовні границі переплітаються. Наприклад, у публіцистичному стилі

поєднуються комунікативно-інформативна та притаманна художньому літературному стилю естетична функції. Це відбувається тому, що основну частину мовного матеріалу у будь-якому функціональному стилі утворюють загальномовні міжстильові засоби. Водночас посилюється тенденція до посилення диференціації мовних засобів усередині загальноновизначених функціональних стилів, що призводить до їх роздрібнення [14]. Проте ми вважаємо, що таке подрібнення ще не свідчить про появу нових функціональних стилів, а слугує збагаченню мовленнєвих засобів всередині наявних стилів, розвитку окремих мовних стилістичних категорій. Це питання потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Герасимчик И. Пословица как функционально-смысловый элемент в публицистическом тексте / И. Герасимчик // Мова і культура. Наукове видання. – 2013. – Вип. 16. – Том III (165). – С. 284.
2. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык. Учебник для вузов / И.В. Арнольд. – 4-е изд. – Изд-во «Флинта», 2002. – 448 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://torrentino.me/torrent/209268>.
3. Виноградов В.В. Проблемы русской стилистики / В.В. Виноградов. – М.: Высшая школа, 1981. – 320 с.
4. Сиротинина О.Б. Разговорная речь в системе функциональных стилей современного русского литературного языка: Грамматика. Коллективная монография / Под ред. О.Б. Сиротининой. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://disser.spbu.ru/files/diss2/diss2/VXJGjn79m5.pdf>.
5. Долинин К.А. Стилистика французского языка / К.А. Долинин. – М.: Просвещение, 1987. – 303 с.
6. Потоцкая Н.П. Стилистика современного французского языка. Теоретический курс / Н.П. Потоцкая. – Москва, 1974 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://search.rsl.ru/record/01006771495>.
7. Хованская З.И. Стилистика французского языка / З.И. Хованская. – М.: Высшая школа, 1984. – 344 с.
8. Солганик Г.Я. К проблеме классификации функциональных стилей на интралингвистической основе / Г.Я. Солганик // Основные понятия и категории лингвистики. Научный сб. – Пермь: Изд. Пермского гос. ун-та, 1982. – С. 43–52.
9. Олейник И.В., Панченко И.В. О проблеме языковой коммуникации в функциональной лингвистике / И.В. Олейник, И.В. Панченко // «Функциональная лингвистика. Язык. Культура. Общество – II». Материалы VII Международной конференции по функциональной лингвистике. – Ялта – Симферополь: Институт языковедения им. А.А. Потебни, Отделение языка и литературы РАН, Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, 2000. – С. 255–256.
10. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс. Учебник / М.П. Брандес. – М.: Высшая школа, 1983 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://textarchive.ru/c-2021495-pall.html>.
11. Куликова В.Г. Спонування як комунікативний феномен регулювання діяльнісної поведінки людей / В.Г. Куликова // «Функциональная лингвистика. Язык. Культура. Общество – II». Материалы VII Международной конференции по функциональной лингвистике. – Ялта – Симферополь: Институт языковедения им. А.А. Потебни, Отделение языка и литературы РАН, Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, 2000. – С. 192–194.
12. Пуленко І.А., Сазикіна Т.П. Категорії експресивності та емоційності в англійських текстах політичної спрямованості (на матеріалі інтернет-статей) / І.А. Пуленко, Т.П. Сазикіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». Науковий збірник. – 2015. – № 19. – Том 2. – С. 183–185.
13. Петрова Е.А. Исследование публицистических текстов англоязычных городов с точки зрения наличия в них разговорной лек-

сики (на материале газет Великобритании и США) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/c/yazykoznanie>.

14. Стиль языка Большой советской энциклопедии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://studbooks.net/776034/literatura/stil_yazyka_bolshoy_sovetskoy_entsiklopedii.

Пуленко И. А., Сазыкина Т. П. Разграничение функциональных стилей в публицистическом дискурсе (на материале англоязычных политических статей)

Аннотация. Статья посвящена исследованию характерных признаков, определяющих и разделяющих функциональные стили на материале англоязычных текстов политического характера. Разделяются функциональные стили языка и речи. Обнаружено размывание и смешение лексики разных функциональных стилей по причине возрастания эмоциональности дискурса с целью усиления функции влияния.

Ключевые слова: акт коммуникации, английский язык, прагматика, политический дискурс, публицистический стиль, функциональные стили.

Pulenko I., Sazikina T. Distinguishing Functional Styles in the Publicist Discourse (on the Material of English Political Articles)

Summary. The article deals with the analysis of the essential characteristics, which define and separate functional styles in public political texts taken from English articles. Functional styles of language and speech are differentiated. There is found the tendency of blurring and mixing of the lexical composition of various functional styles caused by the increase of discourse emotiveness which has an aim of strengthening the impact function.

Key words: act of communication, English language, political discourse, publicist style, pragmatics, functional styles.